

**СЎЗ САНЪАТИ
ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ
4 ЖИЛД, 1 СОН**

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ИСКУССТВО СЛОВА
ТОМ 4, НОМЕР 1**

**INTERNATIONAL JOURNAL
OF WORD ART
VOLUME 4, ISSUE 1**

Бош муҳаррир:

Холбеков Муҳаммаджон

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош муҳаррир ўринбосари:

Тўхтасинов Илҳом

ф.ф.д., доцент (Ўзбекистон)

Тахрир хайъати:

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўгли

ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт

Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

ф.ф.д. (Грузия)

Юсупов Ойбек

масъул котиб, доцент (Ўзбекистон)

Главный редактор:

Холбеков Муҳаммаджон

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Заместитель главного редактора:

Тухтасинов Илҳом

к.ф.н., доцент (Ўзбекистон)

Редакционная коллегия:

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умар оглы

д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бакиева Гуландом

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Джеймс Форт

Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Балтабоев Ҳамидулла

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Дустмухаммедов Хуршид

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

д.ф.н. (Грузия)

Юсупов Ойбек

отв. секретарь, доцент (Ўзбекистон)

Editor in Chief:

Kholbekov Muhammadjan

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

Tuhtasinov Ilhom

Ph.D. Ass. Prof. (Uzbekistan)

Editorial Board:

Bakhtiyor Nazarov

academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli

Doc. of philol. sci., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova

Doc. of philol. sci., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim

Doc. of philol. sci., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail

Doc. of philol. sci., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed

Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort

University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar

Doc. of philol. sci. (Georgia)

Yusupov Oybek

Ass. prof. (Uzbekistan) - Senior Secretary

МУНДАРИЖА \ СОДЕРЖАНИЕ \ CONTENT

Адабиётшунослик

1. Rahmonqulova Zarnigor

DISTOPIK EKZISTENSIALIZMNI INGLIZ YOZUVCHISI UILYAM GOLDINGNING "LORD OF THE FLIES" ROMANIDA AKS ETISHI.....6

2. Усманова Севара

ЧЎЛПОН ВА С.РИЧАРДСОН РОМАНЛАРИДА БАДИИЯТ МУАММОЛАРИ.....14

3. Yusupova Dildora

SHOIR SO‘Z AYTGANI KELAR DUNYOGA...(Shoira Halima Xudoyberdiyevaning hayot va ijod yo‘liga chizgilar).....21

4. Қўчқорова Садоқат

ФОЛЬКЛОРДА ЭРТАКНИНГ ЖАНР СИФАТИДАГИ ХУСУСИЯТИ.....28

5. Мажитова Сабоҳат, Ярашов Шариф

АМИР ХУСРАВ ДЕҲЛАВИЙ ВА АБДУРАҲМОН ЖОМИЙ ҒАЗАЛЛАРИДА «ДИЛ» (ЮРАК, ҚАЛБ) ТИМСОЛИНИНГ ЛЕКСИК-СЕМАНТИК МАЙДОНИ.....35

6. Джалилова Зарнигор

ИНГЛИЗ ШЕЪРИЯТИДА ИНСОН СИФАТЛАРИНИНГ ГУЛЛАР ТИМСОЛИДА ИФОДАЛАНИШИ.....42

Лингводидактика

7. Khamzaev Sobir, Gilyazetdinov Eldar

THE PRINCIPLES OF SPEAKING SKILLS' FORMATION AMONG STUDENTS OF LINGUISTIC UNIVERSITIES.....48

Тилшунослик

8. Boygucheva Lola

THE ROLE OF DISCOURSE ANALYSIS IN MODERN LINGUISTIC THEORY.....54

9. Кобилова Азиза

ШИФОБАХШ ЎСИМЛИКЛАР ЎРНИДА ИШЛАТИЛАДИГАН ПЕРИФРАЗЛАР ТАҲЛИЛИ (ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИ МИСОЛИДА).....59

10. Mamanazarova Gulhayo, Paluanova Halifa

ISSUES ON OIL AND GAS TERMINOLOGY IN LINGUISTICS.....65

11. Melikova Elnora, Abdullayeva Nargiza

PRIMARY AND SECONDARY PREDICATION.....71

12. Saidova Farida

O‘ZBEK TILI LEKSIK SINONIMLARINING LEKSIKOGRAFIK TALQINI.....77

13. Turniyazov Behzod

FAKTIVLIK ASOSIDAGI KAUZATSIYA.....83

14. Гафуров Бахтиёр АНАЛИЗ ЛИНГВОСТАТИСТИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ АКЦЕНТНЫХ ФОНОВАРИАНТОВ ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	91
15. Ибаев Анвар КОМПАРАТИВ СИНТАКТИК ҚУРИЛМАЛАР ТИЛШУНОСЛИКНИНГ ЎРГАНИЛИШ ОБЪЕКТИ СИФАТИДА.....	97
16. Исмаилов Тургун ПРЕЗИДЕНТ ДИСКУРСИДА HOMELAND КОНЦЕПТИНИНГ МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАР ОРҚАЛИ ТАСАВВУР ЭТИЛИШИ (FREEDOM, LIBERTY ҚАДРИЯТИ МИСОЛИДА).....	103
17. Камолитдинова Вазира ОКСЮМОРОН ВА УНИНГ УСЛУБИЙ - СЕМАНТИК ХУСУСИЯТЛАРИНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ.....	111
18. Нигматова Лолахон ЎЗБЕК ТИЛИ МАХСУС КОРПУСЛАРИ – ТИЛ ВА МАДАНИЯТ МУШТАРАКЛИГИНИ ЎРГАНИШ ВОСИТАСИ.....	116
19. Сабирова Ёъзоа ЎЗБЕК ТИЛИНИНГ ИЗОҲЛИ ЛУҒАТЛАРИДА ЎЗЛАШМА ЮРИДИК ТЕРМИНЛАР ТАЛҚИНИ.....	121
20. Сулаймонова Нигора ЗАМАХШАРИЙ ГЎЗАЛ НУТҚ ВА САБР ОДОБИ ҲАҚИДА.....	130
21. Тўева Зулфия, Юлдашева Дилором БАЁН ВА УНИНГ ТУРЛАРИ ҲАҚИДА.....	137
22. Xolova Muyassar BOYSUN SHEVASI ONLAYN MA'LUMOTLAR BAZASI (QIDIRISH VA SARALASH IMKONIYATLARI ASOSIDA).....	146
23. Abdullayeva Oqila Xolmo'minovna O'ZBEK TILI KORPUSINI YARATISH BOSQICHLARI VA MUAMMOLI JHATLARI....	153
24. Abdunazarova Zarina Islomovna THE FORMATION OF SPEECH COMPETENCE.....	146
25. Nilufar Abduraxmonova O'ZBEK TILI KORPUSINI YARATISHDA LINGVISTIK ANNOTATSIYALASH TAMOIILLARI.....	164
26. Shamuradova Naima O'ZBEK VA INGLIZ XALQ MAQOLLARINING QIYOSIY O'RGANILISHI HAQIDA (ASOSIY QISMLARINI QO'LLASH).....	171
27. Яхёева Гулнора Бахтиёровна ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ.....	175

28. Irgasheva Umida INGLIZ TILI DARSLARIDA TALABALAR KASBIY NUTQ KOMPETENTSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA STEAM TEXNOLOGIYALAR AHAMIYATI.....	179
29. Jumaniyozova Nuriya Axmedovna YURIDIK DISKURS LINGVISTIK TADQIQOT OBYEKTI SIFATIDA.....	184
30. Khayitova Feruza Abdikhalikovna THE PRACTICAL ANALYSIS OF TOPONYMS IN GREAT BRITAIN BASED ON THE STORY OF A. CONAN DOYLE "THE HOUND OF THE BASKERVILLES".....	188
31. Z. Masodiqova, Sh. Xatamqulova O'ZBEK VA NEMIS MAQOLLARINI QIYOSHLASH.....	193
32. Teshaboyev Dilmurod Rahmadjonovich, Axmadjonova Mohinur Bahodirovna SON SO'Z TURKUMINING BOSHLANG'ICH SINF DARSLIKLARIDA IFODALANGAN SHAKLLARINI AKT ORQALI TUSHUNTIRISH.....	193
33. Maxmurova Mavjuda Halimovna METAFORALAR NUTQ SHAKLI SIFATIDA.....	204
34. Nazarov Rustam Irkinovich THE IMPORTANCE OF PAIR WORK AND GROUP WORK ACTIVITIES IN TEACHING ENGLISH IN TECHNICAL UNIVERSITIES.....	210
35. Saidbekova Raykhona Rustambekovna, Ruzmatova Dilnoza Ramatjonova FAMILY PERSPECTIVES IN THE NOVEL "AND THE MOUNTAIN ENCHOED" BY KHALED HUSSEINI.....	217
36. Алижон Раҳматович Қосимов, Хумора Муҳаммадиса қизи Иминова ТИЛНИНГ БИОПСИХОСОЦИАЛ ОНТОЛОГИК МАҚОМИ МУАММОЛАРИ.....	222

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

Yusupova Dildora Yunus qizi,
Buxoro davlat universiteti o'zbek tilshunosligi
kafedrasida doktoranti

SHOIR SO'Z AYTGANI KELAR DUNYOGA...
(Shoira Halima Xudoyberdiyevaning hayot va ijod yo'liga chizgilar)

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2021-1-3>

ANNOTATSIYA

Jahon tajribasi ko'rsatmoqdagi, istalgan tilning ijtimoiy xarakterini o'rganish individual shaxs nutqi tadqiqidan boshlanishi to'g'ri yo'l. Bu murakkab, ayni vaqtda keng qamrovli lingvopersonologik tahlil jarayoni bo'lib, uni o'rganish, tilshunoslikning shaxs nutqi, ijtimoiylik bilan bog'liq soha sifatida alohida tatbiq etish o'zbek tilshunosligining bugungi kun dolzarb muammolaridan biridir.

Til vositalarining lingvopoetik imkoniyatlarini aniqlash badiiy matnlarga tayanishni, qator shoir va yozuvchilar asarlarini tahlil doirasiga tortishni taqozo etar ekan, o'zbek she'riyatida o'ziga xos ovozga ega shoira Halima Xudoyberdiyeva she'riyati va uning o'ziga xos xususiyatlarini shu yo'nalishda tadqiq etmoqlik ham o'zbek tili va uning nutqiy ifodalanishi imkoniyatlarini ko'rsatib berishga xizmat qila oladi. Aytish zarurki, shoira Halima Xudoyberdiyevaning hayot yo'li, she'riyati ulkan meros. Fanmizda bu merosning o'ziga xos xususiyatlarini lingvopoetik nuqtayi nazardan maxsus tadqiq etish zarurati bor.

Maqola Halima Xudoyberdiyevaning hayot va ijod yo'liga chizgilar berish orqali shoira poetikasida olam lisoniy manzarasining rang-barangligini ko'rsatib berishga qaratilgan.

Tayanch so'zlar: so'z va she'r, til va adabiyot, so'z qo'llash mahorati, muzyorar ijod

Юсупова Дилдора Юнус кизи,
Бухарский государственный университет,
докторант кафедры узбекского языкознания

ПОЭТ ПРИХОДИТ В МИР, ЧТОБЫ СКАЗАТЬ СВОЕ СЛОВО...
(Линии о жизни и творчестве поэтессы Халимы Худойбердыевой)

АННОТАЦИЯ

Мировой опыт показывает, что изучение социальной природы любого языка – правильный путь начать с изучения индивидуальной речи. Это сложный и в то же время всесторонний процесс лингвоперсоналогического анализа, изучение которого, раздельное применение лингвистики как области личной речи, социальной, является сегодня одной из самых актуальных проблем узбекского языкознания.

В то время как определение лингвопоэтических возможностей языковых средств требует опоры на литературные тексты, анализ произведений ряда поэтов и писателей, исследования также могут служить демонстрацией возможностей узбекского языка и его

словесного выражения. Следует отметить, что жизнь и поэзия поэтессы Халимы Худойбердиевой – это большое наследие. В нашей науке существует потребность в изучении особенностей этого наследия с лингвопоэтической точки зрения.

Статья направлена на то, чтобы показать многообразие языкового ландшафта мира в поэтике поэта через очертания жизни и творчества Халимы Худойбердиевой.

Ключевые слова: слова и поэзия, язык и литература, словоупотребление, сильное творение

Yusupova Dildora Yunus kizi,
Bukhara State University, doctoral student
of the Department of Uzbek Linguistics

A POET COMES INTO THE WORLD TO SAY HIS WORD ...
(Lines about the life and work of the poetess Halima Khudoyberdieva)

ANNOTATION

World experience shows that the study of the social nature of any language is the right way to begin with the study of individual speech. This is a complex and at the same time comprehensive process of linguopersonological analysis, the study of which, the separate application of linguistics as a field of personal speech, social, is one of the most pressing problems of Uzbek linguistics today.

While the identification of the linguo-poetic possibilities of language means requires reliance on literary texts, the analysis of the works of a number of poets and writers, research can also serve to demonstrate the possibilities of the Uzbek language and its verbal expression. It should be noted that the life and poetry of the poetess Halima Khudoiberdieva are a great legacy. In our science, there is a need to study the specific features of this heritage from a linguopoetic point of view.

The article aims to show the diversity of the linguistic landscape of the world in the poetics of the poet by drawing lines on the life and career of Halima Khudoiberdieva.

Key words: words and poetry, language and literature, word usage, strong creation

She'r - bu shoirning o'zi.

I.G'afurov

Bu yorug' olamda she'r ko'p, shoir ko'p. Biroq chaq nab chiqqan haqiqiy shoirlar ham, fikr-u yodingni tinch qo'y maydigan asl she'rlar ham kamyob. Zero, badiiy adabiyotning oltin qoidasi bor: qachonki, tuyg'ular chuqur bo'lsagina, chinakam asar yaraladi. Halima Xudoyberdiyeva ijodida inja tuyg'ular, mag'rur "men"lik, rosm ana vatanparvarlik, ona-xalqiga bo'lgan tizginsiz muhabbat, boshida qilich yaraqlasa-da, haqparastlik, odamshunoslik, ayolparvarlik, chuqur-chuqur falsafa, donishmandona dunyoqarash, rostni yozishdan cho'chimaslik kabi oddiy insonlardan o'zgachaliklar juda ko'p va teran.

Halima Xudoyberdiyevaning umr yo'li, aslida, hamma oddiy ziyoli insonlarnikiga o'xshaydi. Ammo shundaymikin?!

Halima Xudoyberdiyeva 1947-yil 17-mayda Sirdaryo viloyatining Boyovut tumanida Ummatqul Xudoyberdi o'g'li va Shafoat Xonnazar qizi oilasida dunyoga kelgan. Bo'lajak shoiraning onasi u ikki yasharligida hayotdan ko'z yumadi va unga xolasi Qarshigul Xonnazar qizi onalik qiladi.

Halima Xudoyberdiyevaning ilk she'rlari maktabning 7-sinfida o'qib yurgan paytlaridayoq tuman gazetasida bosilib chiqadi. Keyin uning ijodiy mashqlari tez-tez viloyat ro'znomasida ham ko'rina boshladi. Maktab o'quvchisining ijodiy mashqlari asta-sekin viloyat gazetasi sahifalaridan o'rin ola boshladi. Halima Xudoyberdiyevaning zamondoshi, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan jurnalist Abduxoliq Abdurazzoqov o'sha paytlar haqida keyinchalik shunday deydi: "Men, she'rparast 8-sinf o'quvchisi yonimizdagi maktabning o'ninchi sinfida o'qiydigan Halima opani

tanigan paytimda uning she'rlari Sirdaryo viloyatining "Sirdaryo haqiqati" gazetasida bosilib turar edi. Halima opa o'zi ham yaxshigina shoir bo'lgan adabiyot o'qituvchimiz Mirzabek Mirzaqulov tashkil etgan adabiyot to'garagining faol a'zosi edi [5].

Tuman, viloyat matbuotida anchagina tanilib qolgan o'quvchi qiz Halima Sirdaryoga xizmat safari bilan borgan respublika rahbari Sharof Rashidovning nazariga tushib qoladi (*O'z xalqi va vatanini jon dilidan sevgan donishmand ziyoli va fidoyi davlat arbobi Sharof Rashidov vaqt topib, viloyat, hatto tuman gazetalarini ham muntazam kuzatib borgan va matbuot sahifalarida yilt etgan uchqun-ijodga iqtidori borlarning taqdiri bilan qiziqqan. Mana shu e'tibor tufayli yurtimizning uzoq kentlari va qishloqlaridan qanot yozib poytaxtga kelgan, o'zining yorqin faoliyati va ijodi bilan ma'naviy hayotimiz taraqqiyotiga munosib hissa qo'shgan ko'plab ijodkorlarni adabiyot ixlosmandlari yaxshi eslashadi*). Bu haqda shoiraning o'zi xotiralarida shunday eslagan edi: "Sharof Rashidov she'rlarimni o'qiganlaridan so'ng Sirdaryoning o'sha vaqtdagi hokimi Nosir Maxmudovich degan kishini chaqirtirib: "Shu talantli qizchaga e'tibor berish kerak, kelajakda u, albatta, o'qisin. Qizchani ota-onasi bilan gaplashinglar", degan ekanlar. Shundan keyin uyimizga viloyat hokimi Nosir Maxmudovich borganlari va otam bilan gaplashganlari esimda bor. Va shu bilan men Toshkentga o'qishga kelganman, bo'lmasa, u paytlar biz tomonlarda qizlarni o'qishga yuborishmasdi" [3].

Yosh shoira yurt rahbarining e'tibori bilan Toshkentga o'qishga keladi. 1968-1972-yillarda Toshkent davlat (hozirgi O'zbekiston Milliy) universitetining jurnalistika fakultetida o'qiydi. Talabalikning dastlabki yilidayoq yosh ijodkorning "Ilk muhabbat" nomli birinchi she'riy kitobi bosilib chiqadi. "Bu kitob shunchalar katta mehr-muhabbat bilan kutib olindiki, buning uchun muxlislarimdan, ayniqsa, universitet domlari – ustozlarimdan minnatdorman. Ularning bir yutug'imga o'n yutuq qo'shib maqtashlari, ba'zan imtihon paytlari Rasul Hamzatov, Silva Kaputikyan yoki Eduard Mejelaytisdanmi yo Bella Axmadullinadan birorta she'r o'qitib (o'zbekcha tarjimada albatta yod o'qirdim) imtihon daftarchamga "5" baho qo'yib berishlari meni qanotlantirib yuborardi"[3] deb eslagan edi ilk yirik muvaffaqiyatini shoira.

Zero, yosh shoiraning bu muvaffaqiyati: "Oltmishinchi yillarning oxirlarida Toshkent viloyatining Boyovutidan Halima Xudoyberdiyeva xuddi ohuday adabiyot dargohiga kirib keldi. Uning yurishlari, xatti-harakatlari ham ohuday edi. Jasorati ham ohuning jasoratiday hurkak jasorat edi. U yangi gulga kirgan va yangi mevalar tukkan oq olma niholiday bo'lib she'rlar aytib yurdi. Uning ovozi she'r so'zi va dilrabo she'r ohanglariga ding quloqlarga darrov chalindi. Bu ovoz va Boyovut ovozlari serdiqqat quloq bo'lib eshitganlardan biri va ilg'ori Zulfiyaxonim edi. U yangi ovozni bag'rini keng ochib, mehr bilan kutib oldi, katta yo'l oldidan oq yo'l tilab fotiha berdi. Zulfiya bilan birga Halima Xudoyberdiyevani katta adabiyot va katta avlod ham qutladi", deb yozgan Ibrohim G'afurov gaplarining isboti edi [2].

U o'qishni tugatgach o'zining bir-biridan dilbar she'rlari doimiy chop etiladigan "Saodat" jurnaliga adabiy xodim sifatida ishga qabul qilinadi. Ijod namunalari allaqachon xos o'quvchilarini topib ulgurgan Halima Xudoyberdiyeva respublika xotin-qizlar jurnalida avval adabiy xodim, keyin esa (1975-yilgacha) bo'lim boshlig'i bo'lib ishlaydi. Shu yillar oralig'ida shoiraning yana ikkita she'riy to'plami – "Oq olmalar" (1973) va "Chaman" (1974) nashr etiladi. Halima Xudoyberdiyevaning she'riyat shaydolarining oromini o'g'irlab, qalblarini zabt etib ulgurgan ijod mahsullari, tabiiyki, uning nomini respublikaga yoydi. Xalq orasida "o'zbekning Halimasi" e'tirofiga sazovor bo'ldi; rasmiy, norasmiy yig'inlarda o'zbek xalq shoiralari ro'yxatida Nodira, Uvaysiy, Anbar Otin, Dilshodi Barno, Zulfiyaxonimlar qatorida Halima Xudoyberdiyeva nomi ham qayd etila boshladi.

Shoiraning –

Men shunchaki o'ylagim kelmas,
Xayol – sharob misol qilsin sarxush, mast.
Men shunchaki kuylagim kelmas,
Ovoz pardalarim chidab bersa bas–

misralaridan to'lqinlangan ijodkor, adabiyotning katta bilimdoni, "O'zbek shoiralari" kitobini nashr ettirishdek xayrli ishni uddalagan To'xtasin Jalolov uning she'rlari xususida "Tuyg'ular tug'yoni"

sarlavhali maqola yozadi va maqolada shunday deydi: “Halima o‘zbek ayol she‘riyatida kutilmagan hodisa, ungacha bu san‘at koshonasida qandaydir sukunat, osudalik hukm surib, kishini mudroq bosardi. Halima bu dargohga bo‘ron bo‘lib, suron bo‘lib kirib keldi-da, to‘liqib, oshiqib, toshiqib baland pardalarda qo‘shiq boshladi” [5].

U jurnalning mas‘ullaridan biri sifatida tinimsiz izlanar, respublikaning turli viloyat, tuman va qishloqlarida bo‘lib “Saodat”ning saodatlilarini izlab topar, ular haqida goh publitsistik, goh badiiy ishlar yozardi. Shoira ijtimoiy hayotning turli lavozimlarida faoliyat yuritisa-da, bir nafas ham she‘riyatdan uzoqlashmadi.

1975-yilda she‘r ilmini, badiiy adabiyot sirlarini chuqurroq o‘rganish maqsadida shoira Moskvaga Maksim Gorkiy nomidagi ikki yillik Oliy adabiyot kursiga tahsil uchun jo‘naydi. Moskvada o‘tgan shu ikki yil yosh o‘zbek shoirasini jahon adabiyoti durdonalari bilan yanada yaqinlashtiradi. Buni shoira o‘z xotiralarida alohida e‘tirof etgan: “U yerda o‘tgan ikki yilni hech qaysi yillarga almashtirib bo‘lmaydi. Moskva menga juda ko‘p narsa bergan. Men u yerda dunyo adabiyotiga kirib bordim desam bo‘ladi...O‘sha davrda yozilgan she‘rlarning ham ruhi boshqacha” [6].

Shoiraning “Suyanch tog‘larim” (1976) “Bobo quyosh” (1977) to‘plamlari Oliy adabiyot kursi tahsili davrida yaratildi va she‘r ixlosmandlari qo‘liga yetib bordi. Uning tarjimon sifatidagi samarali ijodi ham shu davrdan boslandi. Halima Xudoyberdiyevaning Fazu Aliyeva, Silva Kaputikyan, Ibrohim Yusupov asarlaridan qilgan tarjimalari hamisha e‘tiborli.

Halima Xudoyberdiyeva 1978-1982-yillarda “Yosh gvardiya” (hozirgi “Yangi asr avlodi”) nashriyotida bo‘lim boshlig‘i, 1983-85-yillarda “Saodat” jurnalida bosh muharrir o‘rinbosari, 1985-94-yillarda esa “Saodat” jurnalining bosh muharriri vazifalarida ishladi. (“Saodat” jurnalini Zulfiya Isroilovadan keyin Halima Xudoyberdiyeva o‘n besh yil boshqaradi.) Shu bilan bir vaqtda “qaysi yerda bo‘lmasin o‘sha yerni gullatib o‘tirish odamning burchi” deb hisoblagan shoira 1989-94-yillarda Respublika xotin-qizlar qo‘mitasi raisi lavozimida ham faoliyat yuritdi. Shu yillar oralig‘ida ijodkorning “Issiq qor” (1979), “Sadoqat” (1983), “Muqaddas ayol” (1987), “Bu kunlarga yetganlar bor”, “Hurlik o‘ti” (1993), “To‘marisning aytgani” (1996) kabi qator to‘plamlari nashr yuzini ko‘rdi.

Ayni paytda Moskvada uning “Faxr” va “Oq olmalar” she‘riy to‘plamlari rus tiliga tarjima qilinadi. Keyinroq esa “Решимость” nomli she‘riy tarjima kitobi ham chop etiladi va rus kitobxonlari auditoriyasiga yetib boradi.

1990-yilda Hamza nomidagi O‘zbekiston Davlat mukofoti laureati bo‘lgan shoira 1-chaqiriq O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi deputati sifatida ham faoliyat yuritadi.

Ilk she‘rlari bilanoq o‘zbek adabiyotiga voqea bo‘lib kirib kelgan Halima Xudoyberdiyeva 1992-yilda “O‘zbekiston xalq shoiri” unvoniga muyassar bo‘ladi.

Yuragimga ona arslon qo‘ygan in,
 ...Men taslim bo‘lmay turib, so‘rmalab,
 Qonimizni ichadigan mast yo‘qdir.
 Ona arslon o‘lmay turib, o‘rmalab
 Bu o‘rmonga kiradigan kas yo‘qdir,

deb mardona she‘rlar yozgan, o‘zbek she‘riyati osmonida yorqin yulduz sifatida chaqnagan shoiraning yelkalarini ham tazyiq toshlari ezmay qo‘ymadi.

1994-yilda shoiraning turmush o‘rtog‘i (o‘sha paytlarda respublikamizda davlat maslahatchisi bo‘lgan iqtisod fanlari doktori Mavlon Bobojonovich Umrzoqov (bizga noma‘lum sabablarga ko‘ra) ishdan olinadi va Halima Xudoyberdiyevadan ham ishdan bo‘shash haqida ariza yozish so‘raladi. Shoiraning she‘rlari maktab darsliklaridan chiqariladi. (Tom ma‘noda, yozganlari kechagina “ko‘zga surtilgan” bo‘lsa, boshiga tushgan tashvish tufayli shoiraning she‘rlari maktab darsliklaridan yiritib olib tashlanadi.)

Shoira o‘shandan so‘ng ikki yil (turmush o‘rtog‘i qamoqda bo‘lgan payti) uydan ko‘chaga chiqmaganini aytgan edi. Afsuski, Halima Xudoyberdiyeva uchun o‘g‘ir bo‘lgan yillarda shoiraning biror misrasi biror o‘rinda chop etilmadi...

Hayot davom etardi. Tirik inson yashashi kerak. “Keyinroq, bir amallab (“Guliston” degan jurnal bo‘lardi o‘sha paytda), adabiy xodim bo‘lib ishga kirganman. Bu ishga, odatda, universitetni tugatgan yoshlar kelishardi”, deb eslagan edi shoira o‘sha kunlarni.

Halima Xudoyberdiyeva “Osoyishta sham”da u holatni shunday tasvirlaydi:

Koshonamni, xos xonamni sinchiklab ko‘radilar,
Ko‘nglim ko‘rar, ko‘nglim so‘rar bir do‘st topmay hayronman.
Bir o‘y singdi yuragimga xuddi nashtar, xuddi o‘q,
Yiqilmagin, yiqilganni suyaydigan odam yo‘q.

Besh farzandning onasi bo‘lgan shoiraga yonida tog‘day bo‘lib yurgan pahlavon farzandi Umidbekdan judolik ham – To‘maris onamiz o‘g‘li Sparganizdan ayrilib qolgani kabi – juda-juda og‘ir bo‘ldi. Hayot hech kimni asal tutib siylagan emas. Irodasi mustahkam, o‘z yo‘lida sobitqadam shoira yuragining “eng ichkin”, “eng to‘rida” buni chuqur his etar ediki, bu uni yana oyoqqa turg‘aza oldi. Zero, shoiraning o‘zi aytganidek:

To‘marisdek oyoqqa qalqqan ayol o‘lmaydi!

To‘marisning tumorin taqqan ayol o‘lmaydi!

Halima Xudoyberdiyeva 1996-yillarda “Yozuvchi” nashriyotida yetakchi mutaxassis va “Guliston” jurnalida adabiyot bo‘limini boshqardi. “Sanam” jurnalida bosh muharrir o‘rinbosari (1998-2003), 2004-yildan “XXI asr” gazetasida bo‘lim muharriri bo‘lib, 2018-yildan “Dugonalar” jurnalida bosh muharrir vazifasida ishladi.

Asosiysi, hayotda o‘z tamoyillariga sadoqat bilan yashagan, she‘riyatda mardona nafasli, o‘ziga va so‘ziga munosib shoiraning qalami qo‘lidan tushmadi... Inchunun, o‘ning o‘zi aytganidek:

Men otilgan o‘qman, ortqa – qaytish yo‘q....

Shoira she‘riy titratmaning aks sadosi va ayovsiz larzasida har kim ham aytishga jur‘at etolmaydigan misralar orqali o‘z taqdirini shunday bashorat etgan edi:

She‘riyat, ko‘ksimga xanjaringni sanch,

Bu qurbonsiz umr meniki emas... (“Holat”, 1986)

Uning “Saylanma” (2000), “Yo‘ldadirman” (2005), “Buyuk qushlar” (2012), “Osoyishta sham” (2017) to‘plamlari shoira hayotidagi “qattiq boshimga tegib ming bo‘ldi bir tuhmat tosh” davrlaridan keyin yaratildi va chop etildi.

Halima Xudoyberdiyeva mahoratli publitsist hamdir. Uning “Yuragimning og‘riq nuqtalari” to‘plamiga kirgan maqolalarida zamonamizning dolzarb muammolari haqida mushohada yuritiladi.

Halima Xudoyberdiyevaning “Osoyishta sham” to‘plami[1]da “Tobora yaqin” she‘ri bor. Bu she‘r shoira hayotining kuchli alg‘ov-dalg‘ovli yillaridan so‘ng o‘zi bir umr orzu qilgan va har doim yaxshi kishilarga sog‘ingan “dopilomon kunlar” kelishidan bashoratga o‘xshaydi go‘yo.

Boshimdagi bulutlar ko‘chadigan kunlarim,

Ko‘ksimdagi burgutlar uchadigan kunlarim,

Quvonch daryolarini kechadigan kunlarim,

Yaqin, tobora yaqin!

Ha, shoira hayotida “quvonch daryolarini kechadigan kunlar” keldi. Haq nihoyat qaror topdi. 2017-yil O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoniga ko‘ra milliy adabiyotimiz rivoji yo‘lidagi ijodiy mehnati, yosh avlod ma‘naviyatini yuksaltirishga qo‘shgan munosib hissasi, mamlakatimizning ijtimoiy hayotidagi samarali faoliyati uchun O‘zbekiston Xalq shoirasi Halima Xudoyberdiyeva “El-yurt hurmati” ordeni bilan mukofotlandi.

Ilk she‘rlari 1964-yil – o‘quvchilik yillarida Yangiyer tumani gazetasida bosilgan Halima Xudoyberdiyevaning hozirga qadar “Ilk muhabbat” (1968), “Oq olmalar” (1973), “Chaman” (1974), “Suyanch tog‘larim” (1976), “Bobo quyosh” (1977), “Issiq qor” (1979), “Sadoqat” (1983), “Muqaddas ayol” (1987), “Bu kunlarga yetganlar bor”, “Hurlik o‘ti” (1993), “To‘marisning aytgani” (1996) “Saylanma” (2000), “Yo‘ldadirman” (2005), “Buyuk qushlar” (2012), “Osoyishta sham” (2017); rus tilida “Гордость”(1976), “Белое яблоко”(1979), “Решимость”(1985) kabi she‘riy kitoblari, “Yuragimning og‘riq nuqtalari” nomli publitsistik asari nashr etilgan. Shuningdek,

shoiraning To‘fon Minnullin ijodidan erkin tarjimasini bo‘lmish “Alla” pyesasi O‘zbek Milliy akademik drama teatri sahnasida ko‘p bora qo‘yilgan.

Halima Xudoyberdiyevaning she‘rlari ko‘plab xorijiy tillarga tarjima ham qilinganligi qalbimizga alohida iftixor tuyg‘usini soladi.

Taniqli shoira Halima Xudoyberdiyeva 2018-yilning 17-avgustida tabarruk 71 yoshida vafot etgan bo‘lsa-da, uning ovozi o‘zbek she‘riyatida bir zumgina ham tingani yo‘q. Shoira hayotligida ham, uning vafotidan so‘ng ham u haqida o‘nlab o‘tli maqolalar yozilganligi ham bejzga emas, zero.

“...o‘zbek she‘riyati qahkashonida asl nusxa shoir bo‘lish oson ish emas. Ayniqsa, Siz she‘riyatga kirib kelgan o‘sha 60-yillar so‘nggi va 70-yillar avvalida. Kirib kelganlarning yarmini Abdulla Oripov o‘z ta‘siriga olgan bo‘lsa, qolgan yarmining yuragini Erkin Vohidov, Rauf Parfi, Omon Matchon kabi shoirlar “ishg‘ol” qilgandi. Siz esa xuddi 70-yillar avlodining zabardast shoirlari kabi ish tutdingiz – tayyor, tekis yo‘llardan yurishni qo‘yib, o‘zga bir yo‘l izladingiz va topdingiz. Demak, Halima Xudoyberdiyeva deganlari o‘zbek she‘riyatida o‘z qiyofasiga ega, baquvvat shoirdir...! Ijodning eng muhim, eng baland nuqtasi ham mana shu asllikdir. U hammaga ham nasib etavermaydi. Zero, XX asr o‘zbek she‘riyatida minglab shoirlar mavjud. Lekin o‘shalardan bir necha (4ta) avlodning bir necha shoirigina millat badiiy tafakkur tadrijiga chinakamiga ta‘sir ko‘rsatgan. Siz ana shu sanoqlilar qatorida borsiz...! Xo‘sh, qolganlar-chi? Qolganlar shular ochgan izdan yurib, she‘riyat davrlarining to‘laqonli manzarasini yaratishga xizmat qiladi. Ammo takror aytaman, “muzyorar”lar barmoq bilan sanoqlidir”, deb yozadi “O‘zbekiston Xalq shoiri H.Xudoyberdiyeva shaxsiyati va she‘riyati haqida ikki og‘iz so‘z” aytgan Ulug‘bek Hamdam o‘zining “Qarzdorlik va umidvorlik tuyg‘usi” maqolasida [4].

Ulug‘bek Hamdam ishlatgan tashbehlarida hech bir mubolag‘a yo‘q: “o‘zbek she‘riyati qahkashonida asl nusxa shoir”, “muzyorar shoir”. Bilamiz, “asl”lar, “muzyorar”lar oramizdan jisman yo‘qolsa-da, ularni “o‘ldi” deb bo‘lmaydi. Sababki, o‘sha asllar, o‘sha muzyorarlar yaratgan beqiyos merosi bilan nomini mangulikka muhrlaydi.

Fikrimizni darhol dalillaymiz. Agar ayol haqida, ayniqsa, o‘zbek ayoli haqida gap ketsa-yu, uning ta‘rifiga tashbeh qidirsak, eng avvalo, tilimizga, dilimizga keladigan bir satr bor: “Sen baribir muqaddassan, muqaddas ayol...” Shu birgina satrni o‘zicha xirgoyi qilmagan, qo‘shig‘ini eshitganda to‘lqinlanmagan biror bir o‘zbek bormikan?! Demak, oddiy insonlarning ham tilida aylanadigan asl she‘r bor ekan, shoir hech qachon o‘lmaydi.

Zero, shoiraning o‘zi ta‘kdlagan edi: “Adabiyot – ko‘ngil uchun ishlaydi. Uni dag‘allashib, toshga aylanib ketishdan saqlaydi. U odamlarni mehr-muhabbatga o‘rgatadi. Bir-biridan teskari tomonga emas, bir-biriga peshvoz yurishga undaydi. Peshvoz yurganda ham birinchi qadamni ikkilanmay o‘zing tashlashing kerakligiga o‘rgatadi. Qanday sevish, qanday yashash kerakligini o‘rgatib oqayotgan toza daryo suvlaridan ichmay yashab bo‘ladimi?![3]” Adabiyot – bu asl she‘riyat. Asl she‘riyat – bu Halima Xudoyberdiyevaning ijodiy merosidir, desak mubolag‘a bo‘lmaydi.

Ko‘ngli nozik, irodasi metin, zuvalasi toza, iqtidori chin, ruhi jilvakor, hassos shoira Halima Xudoyberdiyevaning “she‘rlaridan daryoning ovozi keladi. Xalq esa daryosiz yashay olmaydi”[2]. Zero, shoiraning ijodiy merosi “qanday sevish, qanday yashash kerakligini o‘rgatib oqayotgan toza daryo” – adabiyotning o‘zidir.

Иқтибослар/Сноски/References

1. Худойбердиева Ҳ. Осойишта шам. Шеърлар, назм.–Тошкент: Ўзбекистон, 2017.–168 бет.
2. Гафуров И. Дарёнинг овози/Худойбердиева Ҳ. Буюк қушлар.–Тошкент: Ўзбекистон, 2012. – 4-5-б.
3. kh-davron.uz Xurshid Davron kutubxonasi. Halima Xudoyberdiyeva: Eng qora ish, eng toza ish–bizning ishimiz...

4. kh-davron.uz Xurshid Davron kutubxonasi. Ulug‘bek Hamdam. Qarzdorlik va umidvorlik tuyg‘usi
5. www.uz adabiyot/ Dorilomon kunlar keldi, shafaqlari ol
6. www.uz adabiyot/ Halima Xudoyberdiyeva bilan suhbat
7. Toirova G. About the technological process of creating a national corps. // Foreign languages in Uzbekistan. Electronic scientific-methodical journal. - Tashkent. 2020, № 2 (31), –B.57–64. <https://journal.fledu.uz/uz/ 2-31-2020>
8. Yusupova Dildora, Yuldasheva Dilorom. Halima Xudoyberdiyeva she‘riyati lingvopoetikasi. – Международное издательство “Globe international Publishing Group” ISBN: 978-620-0-60879-6.– 2020.–125 с.
9. Yuldasheva Dilorom, Ashurbayeva Ruqiya, Asadova Shakhlo, Yusupova Dildora. Use of an Integrative Research on the Education System. International 10.Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE) ISSN: 2277-3878, Volume-8 Issue-4, November 2019.–P.7661-7664.
10. Dilorom Nigmatovna Yuldasheva. Silence – is a nonverbal unit of speech communication. American Journal of Research 11-12, November-December 2020. USA, Michigan.–P. 87-95.
11. Yuldasheva Dilorom Nigmatovna, Khojievna Nigina Khayot kizi, Adizova Nilufar Istamovna. Some considerations on fruit lexicon. 9-10. American Journal of Research P. 77-85 (2019). USA, Michigan.

СЎЗ САНЪАТИ
ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ
4 ЖИЛД, 1 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ИСКУССТВО СЛОВА
ТОМ 4, НОМЕР 1

INTERNATIONAL JOURNAL
OF WORD ART
VOLUME 4, ISSUE 1